
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

הצהרת בלפור: היסטוריה, דיפלומטיה ומשפט בינלאומי - 13627

תאריך עדכון אחרון 04-09-2024

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר ערן שלומי

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: eran.shlomi@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס:

מורי הקורס:
ד"ר ענת הלמן,
ד"ר ערן שלומי

תאור כללי של הקורס:

הקורס עוסק בפרשנויות השונות שהעניקו הבריטים, הערבים, היהודים וחבר הלאומים להצהרת בלפור וכתב המנדט, לאור האירועים ההיסטוריים והתמורות הגיאופוליטיות במזרח התיכון ובאירופה בין מלחמות העולם וערב הכרזת עצמאות ישראל. לצד ניתוח היבטים של משפט בינלאומי, הקורס בוחן את המהלכים הפוליטיים של הצדדים המערביים, את האינטרסים וסדרי היום, את האסטרטגיות והטקטיקות הדיפלומטיות.

מטרות הקורס:

הקורס עוסק בפרשנויות השונות שהעניקו הבריטים, הערבים, היהודים וחבר הלאומים להצהרת בלפור וכתב המנדט, לאור האירועים ההיסטוריים והתמורות הגיאופוליטיות במזרח התיכון ובאירופה בין מלחמות העולם וערב הכרזת עצמאות ישראל. לצד ניתוח היבטים של משפט בינלאומי, הקורס בוחן את המהלכים הפוליטיים של הצדדים המערביים, את האינטרסים וסדרי היום, את האסטרטגיות והטקטיקות הדיפלומטיות.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

לנתח מקורות ראשוניים; לדון באופן ביקורתי בהצהרת בלפור, כתב המנדט ומסמכים מדיניים אחרים מתקופת המנדט הבריטי; להפגין בקיאות במושגים יסוד ביחסים בינלאומיים ומשפט בינלאומי בתקופה שבין מלחמות העולם.

דרישות נוכחות (%) :
100

שיטת ההוראה בקורס: פגישות הקורס מתנהלות כדיון בפרק הקריאה השבועי. בסוף הקורס מוגשת מטלת סיום קצרה.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

-הקדמה: הלאומיות היהודית והערבית ערב מלחמת העולם הראשונה.
-הרקע לפרסום הצהרת בלפור: מניעה של ממשלת בריטניה להעניק את הצהרת בלפור, ההבטחות הבריטיות בזמן מלחמת העולם הראשונה.
-ממכתב בלפור להצהרת בלפור: קריאה ביקורתית בהצהרת בלפור, והתגובות של ההנהגה הציונית והערבית-פלסטינית להצהרה.
-מהצהרה לחוק בינלאומי: המאבק הדיפלומטי על שיבוץ הצהרת בלפור בכתב המנדט ומעמדו של המנדט במשפט הבינלאומי.

כתב המנדט - 'חוקה' לפלשתינה-א"י: קריאה ביקורתית בסעיפים שונים בכתב המנדט. דיפלומטיה בינלאומית לאחר אישור כתב המנדט: האסטרטגיות והפרקטיקה שאימצו הדיפלומטים הציונים והערבים לאחר אישור כתב המנדט. סיוור בקמפוס בנושא מאה שנה לביקור בלפור בפלשתינה-א"י וטקס חניכת האוניברסיטה העברית. פרשנויות חדשות להצהרת בלפור: הפרשנויות השונות שהעניקו הבריטים, הערבים, הציונים וחבר הלאומים לכתב המנדט לאחר מאורעות אוגוסט 1929 בפלשתינה-א"י. מדוע לא כוננה מועצה מחוקקת בפלשתינה-א"י? דיון בהיבטים פוליטיים ומשפטיים. דוח ועדת פיל והצעת החלוקה: מעמדו של המנדט לאחר פרסום תכנית החלוקה של ועדת פיל. המנדט מול הספר הלבן: קריאה בסעיפי הספר הלבן של מאי 1939, והמשמעויות השונות שנגזרו ממנו.

חומר חובה לקריאה:

מקורות ראשוניים:

הצהרת בלפור, 1917

סעיפים נבחרים באמנת חבר הלאומים, 1920

סעיפים נבחרים בכתב המנדט, 1922

קטעים מתוך פרוטוקול ועדת המנדטים המתמדת, 1925

קטעים מתוך דו"ח ועדת שאו, 1930

קטעים מתוך דו"ח ועדת פיל, 1937

מקורות משניים:

"המנדט", סדרת תעודה בשלושה פרקים, כאן 11

דניאל גוטוין, "הגורמים לפרסום הצהרת בלפור: חיים וייצמן, התנועה הציונית והאימפריאליזם הבריטי. ישראל: כתב עת לחקר הציונות ומדינת ישראל - היסטוריה, תרבות, חברה, 24, 2006, עמ' 142-163.

Pedersen, Susan. "Writing the Balfour Declaration into the Mandate for Palestine." *International History Review*, 45, no. 2, (2023): 279-91.

Pedersen, Susan, *The Guardians: The League of Nations and the Crisis of Empire*. (Oxford: Oxford University Press, 2015), 359-93.

Wheatley, Natasha. "Mandatory Interpretation: Legal Hermeneutics and the New International Order in Arab and Jewish Petitions to the League of Nations. Past and Present 227, no. 1, (May 2015), 206-48.

חומר לקריאה נוספת:

ברזילי, דבורה יגר. בית לאומי לעם היהודי: המושג בחשיבה ובעשייה המדינית הבריטית, 1917-1923. ירושלים: הספריה הציונית, 2003.

גולני, מוטי וריינהרץ, יהודה. האב המייסד: חיים וייצמן, ביוגרפיה, 1922-1952. תל אביב: עם עובד, 2020.

דותן, שמואל. המאבק על ארץ ישראל. תל אביב: משרד הביטחון-ההוצאה לאור, 1981. הד, מיכאל, ושואל בן מנחם כץ (עורכים). תולדות האוניברסיטה העברית בירושלים: שורשים והתחלות.

מהדורה ראשונה, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, 1997.

שגב, תום. ימי הכלניות: ארץ ישראל בתקופת המנדט. ירושלים: כתר הוצאה לאור, 1999.

כהן, הלל. תרפ"ט: שנת האפס בסכסוך היהודי-ערבי. ירושלים: כתר ספרים, 2013.

פורת, יהושע. ממהומות למרידה: התנועה הלאומית הערבית-פלסטינית, 1929-1939. תל אביב: עם עובד, 1978.

— . צמיחת התנועה הלאומית הערבית-פלסטינאית, 1919-1929. תל אביב: עם עובד, 1976.

ריינהרץ, יהודה. חיים ויצמן: עלייתו של מדינאי, 1914-1922. כרך ב', ירושלים: הספריה הציונית, 1996.

ריינהרץ, יהודה, ושביט, יעקב. הדרך לספטמבר 1939: היישוב, יהודי פולין והתנועה הציונית ערב מלחמת העולם השנייה. תל אביב: עם עובד, 2013.

שטיין, ליאונרד. מסד למדינת ישראל: תולדותיה של הצהרת בלפור. תל אביב: שוקן, 1962.

Kayyālī, Abd al-Wahhāb. *Palestine: A Modern History*. London: Croom Helm, 1978.

Lesch, Ann Mosley. *Arab Politics in Palestine, 1917-1939: The Frustration of a Nationalist Movement*. Ithaca & London: Cornell University Press, 1979.

Mctague, John J. "Zionist-British Negotiations over the Draft Mandate for Palestine, 1920." *Jewish Social Studies* 42 no. 3/4 (1980): 281-92.

Pedersen, Susan. "Back to the League of Nations." *The American Historical Review* 112, no. 4 (2007), 1091-117.

— . "The Impact of League Oversight on British Policy in Palestine", in Rory Miller (ed.). *Britain, Palestine and Empire: The Mandate Years*. Farnham, Surrey, England; Burlington, Vermont: Ashgate (2010), 39-65.

— . "The Meaning of the Mandate System: An Argument", *Geschichte und Gesellschaft* 32, no. 4 (Oct.-Dec. 2006): 560-82.

Renton, James. *The Zionist Masquerade: The Birth of the Anglo-Zionist Alliance, 1914-1918*. New York: Palgrave Macmillan, 2007.

מרכיבי הציון הסופי :

השתתפות פעילה / עבודת צוות 80 %
מצגת / הצגת פוסטר / הרצאה 20 %

מידע נוסף / הערות: